

У разі використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна (ст.55 Конституції України). Як свідчить практика ЄСПЛ, громадяни України користуються цим конституційним правом доволі активно. Саме воно часто стає визначальною гарантією захисту багатьох інших прав і свобод людини, визначених Основним законом України [3, с. 193].

Отже, гарантії реалізації прав людини є багаторівневою моделлю, яка виходить за рамки виключно правового закріплення в Конституції України. В свою чергу право на захист є основним способом відновлення порушених прав як на національному так і на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. Харків: Право, 2008. 416 с.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України 1996, № 30, ст. 141.
3. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри./ Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. Київ: Ваіте, 2021. 528 с.

ТЕЛЮК Антон, здобувач ступеня вищої освіти бакалавра, Навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЧИЖОВ Денис, доцент кафедри конституційного права і прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Правові стандарти прав людини у сучасному світі є своєрідним еталоном розвитку держави, її візитною карткою. Більшість прав і свобод людини гарантовано міжнародно-правовими документами, а саме конвенціями як регіонального, так і світового масштабу. Одним з найважливішим міжнародно-правових документів у галузі прав людини є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, яка гарантує більшість природніх прав людини. Крім того, варто зауважити, що національні конституції держав, які

приєдналися до вказаної конвенції відображують всі основні її норми, але звичайно ж по суті, а не дослівно. Конституція України не є виключенням і також гарантує більшість прав і свобод, які містяться у вищевказаній конвенції.

У ст. 15 Конвенції про захист прав і свобод людини і громадянина міститься правова норма, яка надає можливість державам під час війни чи суспільної небезпеки, що загрожує життю нації, вживати відповідних заходів, які відступають від її зобов'язань щодо дотримання прав людини гарантованих аналізованою конвенцією. Межі такого відступлення повинні відповідати гостроті становища, яке склалося і повинні не суперечити іншим міжнародно-правовим зобов'язанням. Дана правова норма прямо вказує на заборону відступлення від прав гарантованих у таких статтях Конвенції:

- ст. 2 «Право на життя» за виключенням смерті внаслідок правомірних воєнних дій;

- ст. 3 «Заборона катування»;

- ст. 4 п. 1 «Нікого не можна тримати в рабстві або підневільному стані»;

- ст. 7 «Ніякого покарання без закону» [1].

Умовою використання вказаного права відступу від взятих на себе зобов'язань є інформування Генерального секретаря Ради Європи про вжиті заходи і причини, а також повідомлення про дату і час усунення вищевказаних причин і відновлення застосування положень Конвенції у повному обсязі.

28.02.2022 Україна поінформувала Генерального секретаря Ради Європи про відступ від окремих положень Конвенції у сфері кримінальної юстиції зокрема. Так, надано окремих повноважень слідчого судді представникам прокуратури, чим на мою думку легалізовано нововведення щодо надання дозволу на затримання, обрання та продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою керівником органу прокуратури [2].

29.06.2022 Управління Верховного комісара ООН з прав людини (далі Управління) довело до відому громадськості власну доповідь щодо стану дотримання прав людини в Україні з 24.02.2022 по 15.05.2022. Згідно вказаної доповіді, зафіксовано декілька тисяч фактів порушення прав людини в більшості випадків цивільних громадян. Найбільш трагічними тезами доповіді є застосування касетних боєприпасів та тактики «живих щитів» окупаційними військами [3].

Міжнародне гуманітарне законодавство таким чином врегульовує порядок та правила ведення війни щоб звести можливі втрати серед цивільного населення, яке не приймає участі у воєнних діях до мінімуму. Разом з тим, окупаційні війська широко використовують артилерію для обстрілів житлових масивів населених пунктів, часто із використанням ймовірно касетних снарядів, що призводить до великої кількості людських жертв, а вказаний різновид снарядів заборонений до використання відповідною окремою міжнародною конвенцією. Доцільно зауважити, що ані Україна, ані Росія до вказаної конвенції не приєдналися. Одним з трагічних випадків використання артилерії з метою обстрілів населених пунктів є нанесення окупаційними військами удару так

званою «Точкою – У» по залізничному вокзалі у м. Краматорську. В результаті вказаного удару загинуло понад 60 цивільних мешканців міста, а понад 100 отримали поранення [4].

В принципі неможливо залишити поза увагою осаду окупаційними військами м. Чернігова та систематичні обстріли обласного центру з артилерії. Так, 16.03.2022 один з російських снарядів влучив у чергу людей, які стояли попри обстріли за хлібом до одного з небагатьох відкритих магазинів, оскільки іншого виходу купити харчів не мали. В результаті на в черзі на місці загинуло 16 осіб літнього віку переважно. 03.03.2022 льотчик окупаційних військ Красноярцев Олександр пролітаючи на бойовому СУ-34 випустив два снаряди у 9-ти поверховий будинок по вул. В'ячеслава Чорновола в Чернігові, внаслідок чого впав один під'їзд будинку, загинуло 34 особи, у тому числі діти дошкільного віку. В подальшому літак було підбито військовослужбовцями тер оборони, СУ-34 горів та спав в місті, а Красноярцев О. катапультиувався та був затриманий з пораненнями [5].

Вказані факти вказують на відкрите порушення окупаційними військами норм гуманітарного права щодо звичаїв ведення війни та фактичну неможливість держави у особі правоохоронних органів забезпечити дотримання вимог ст. 2 Конвенції про основоположні права і свободи людини і громадянина щодо права на життя.

Що ж до порушення п. 1 ст. 4 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в частині тримання в рабстві та підневільному стані, то доцільно згадати історію села Ягідне, що за декілька десятків кілометрів від м. Чернігова. Так, з початку березня і до кінця березня 2022 року, а точніше майже чотири тижні село було окуповано окупаційними військами. З перших днів окупації всіх місцевих мешканців близько 350-370 осіб, російські військовослужбовці зібрали у підвалі місцевої школи та утримували близько чотирьох тижнів. Осіб з підвалу випускали інколи, померлих не дозволяли виносити та хоронити по декілька днів. Що ж до їжі, то дозволяли обирати між собою кухарів, притягували вбитих корів чи коней та дозволяли готувати щось на вогнищі. Аналізуючи цю трагічну ситуацію в с. Ягідному, де до речі разом з іншими утримувався 4 місячний хлопчик без будь-яких пільг в умовах утримання і який вижив, доцільно констатувати порушення не лише п. 1 ст. 4 Конвенції, а в цілому порушення більшості природніх прав людини, які гарантовані міжнародним і національним правом. Становище людей у згаданому підвалі можна характеризувати як стан безправності [6].

08.07.2022 комісаром Ради Європи з прав людини оприлюднено Меморандум «про наслідки війни в Україні для сфери захисту прав людини». Так, посадовиця акцентувала увагу на допущення окупаційними військами наступних фактів, які порушують права і свободи людини:

- свавільні вбивства та викрадення людей, що свідчить про порушення права на життя;

- руйнування житлових приміщень, знищення критичної інфраструктури, що свідчить про порушення права власності;
- утримання людей у нелюдських умовах існування, що свідчить про катування та жорстке поводження;
- сексуальне насильство.

На думку Генерального секретаря більшість з вищевказаних фактів необхідно кваліфікувати як військові злочини та злочини проти людяності, що порушують норми міжнародного гуманітарного права.

Крім того, посадовиця звернула увагу на поширену практику серед окупаційних військ проводити так звану «фільтрацію» населення. Внаслідок проведення зазначеної процедури велика кількість українських громадян примусово переміщення на тимчасово окуповану територію та на територію Росії.

Генеральний секретар наголосила, що в будь-якому випадку Росія та Україна як сторони даного конфлікту мають вживати всіх можливих заходів з метою належного розслідування вищенаведених фактів, притягнення винним до відповідальності та допущення їх в майбутньому. Більш того, міжнародним співтовариством вже розроблено відповідні механізми реалізації таких заходів. В процесу проведення подібних розслідувань необхідно належну увагу приділяти захисту інтересів жертв злочинів [7].

Наступ на населенні пункти, взяття їх в облогу, безкінечні спроби штурмів, близькість лінії зіткнення та інші подібні фактори призводять до руйнування критичної інфраструктури та порушення шляхів логістики, відсутність комунікацій. Все це призводить до відносності електричної енергії, води, газу, а також закриття звичних для нас установ та закладів, які ми відвідуємо практично щоденно і не звертаємо на це уваги. Так, закриття продовольчих магазинів та відсутність доступу до купівлі продуктів харчування фактично, відсутність надання повноцінної медичної допомоги, артилерійські обстріли, катування та нелюдське поводження окупаційних військ, примусові переміщення до інших територій, розстріли та викрадення формують режим безправ'я, коли людина позбавлена навіть природніх прав.

Отже підсумовуючи підсумки цієї доповіді ми може сказати що з 24.02.2022 року і по цей час з боку Російської Федерації було порушено майже всі нормативно-правові акти конвенції такі, як «Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950)» «Конвенція ООН про права дитини (1989)» «Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (2000, ратифікований Україною у 2004 році)» «Женевські конвенції про захист жертв війни (1949)» «Додаткові протоколи до Женевських конвенцій (1977)» також багато інших які Російська Федерація підписала але недотримується цих конвенцій за такі порушення її буде покарано. Проти Російської Федерації зараз збираються докази які буде передано до Міжнародного суду Гаага.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав і свобод людини і громадянина від 1950 року, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. (дата звернення 11.11.2022)
2. Відступ України від окремих зобов'язань за міжнародним пактом про громадянські та політичні права та Європейською конвенцією з прав людини URL: <https://minjust.gov.ua/m/vidstup-ukraini-vid-okremih-zobovyazan-za-mijnarodnim-paktom-pro-gromadyanski-ta-politichni-prava-ta-evropeyskoyu-konventsieyu-z-prav-lyudini>. (дата звернення 11.11.2022)
3. Управління ООН з прав людини публікує нову доповідь по Україні, URL: <https://ukraine.un.org/uk/175911-upravlinnya-oon-z-prav-lyudyny-publikuye-novu-dopovid-po-ukrayini>. (дата звернення 12.11.2022)
4. Ракетний удар по вокзалу Краматорська: що наразі відомо. BBS news, URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61049996>. (дата звернення 13.11.2022)
5. Як живе Чернігів в облозі: розповіді очевидців, які лишилися в місті, URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20220403-yak-zhyve-chernigiv-v-oblozi-rozpovidi-ochevydcziv-yaki-lyshylysya-v-misti/> (дата звернення 14.11.2022)
6. Смерть від задухи, черги в туалет під обстрілами та спалах вітрянки: жахіття життя в підвалі в Ягідному. ТСН. 07.09.2022. <https://tsn.ua/ukrayina/smert-vid-zaduhi-cherghi-v-tualet-pid-obstrilami-ta-spalah-vitryanki-zhahittya-zhittya-v-pidvali-v-yagidnomu-2152141.html>. (дата звернення 15.11.2022)
7. Комісаром Ради Європи з прав людини оприлюднено Меморандум «Про наслідки війни в Україні для сфери захисту прав людини», URL: <https://www.coe.int/uk/web/commissioner/-/the-commissioner-publishes-her-memorandum-on-the-human-rights-consequences-of-the-war-in-ukraine#:~:text> (дата звернення 16.11.2022)

ТКАЧУК Юлія, здобувач ступеня вищої освіти бакалавра Навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

ПЕТРОВА Ганна, доцент кафедри філософії права та юридичної логіки НАВС, кандидат філософських наук,

ПРАВО ЛЮДИНИ НА НЕВТРУЧАННЯ У ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ НА ПІДСТАВАХ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Конституційне право націлене на забезпечення соціальних потреб членів суспільства та взаємовідносини людини і громадянина з державою, які знаходять своє відображення в основах правового статусу цих суб'єктів. Перелік прав,